

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Skaidrojumi masu kultūras kontekstā

Kultūra: socioloģijā un antropoloģijā, ir kādas sabiedrības vai cilvēku grupas dzīvesveids, kas aptver ne vien tēlotājmākslu, mūziku un literatūru, bet arī domāšanas īpatnības, uzskatus, uzvedību, paražas, tradīcijas, rituālus, apģērbu un valodu. *Kultūras jēdzienu* ir grūti precīzi definēt, jo dažādās intelektuālajās disciplīnās tas visai stipri atšķiras. Vārdu **kultūra** kā terminu visnenāk izmanto sociālās zinātnes, kas ar to apzīmē visu noteiktas sabiedrības dzīvesveidu – gan materiālo, gan garīgo. Parasti ar vārdu **kultūra** apzīmē arī mākslu un vispār intelektuālo darbību: piemēram, par kultūras cilvēku (vai kulturālu cilvēku) dēvē tādu indivīdu, kas tiecas pilnveidoties, gremdēdamies mākslā un apcerēdamies intelektuālus jautājumus. Dažkārt šo kultūru sauc par *augsto kultūru* un pretstata *masu kultūrai jeb popkultūrai*, kas vairāk ir izklaidējoša un mazāk saistīta ar intelektuālo izaugsmi. Akadēmiskajā disciplīnā „Kultūrstudijas” vienu kultūru no otras kvalitatīvi nešķir un tādu kultūras parādību kā populārā dziedātāja Madonna lielā mērā analizē tāpat kā Tolstoja romānus. (*Ideju vārdnīca. 1999., Rīga, Zvaigzne ABC, 659 lpp., 288.lpp.*)

Fabrika – rūpniecības uzņēmums, kura tehniskā bāze ir mašīnu sistēma. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 211.lpp.*)

Individualitāte – 1. cilvēka fizisko un psihisko īpašību un pieredzes kopums, ar ko viņš atšķiras no citiem cilvēkiem; jebkura dzīva vai nedzīva objekta īpatnības, ar ko tas atšķiras no kādiem sev līdzīgiem objektiem. 2. vienreizīgs, oriģināls indivīds, kas ar savām intelektuālajām, emocionālajām vai gribas īpašībām spilgti atšķiras no apkārtējiem. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 302.lpp.*)

Industrializācija – 1. mašīnizētas lielražošanas izveidošanās un attīstība. 2. Pāreja no sabiedrības, kuras pamatā ir lauksaimnieciskā ražošana, uz sabiedrību, kurā galvenā ražošanas nozare ir rūpniecība. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 304.lpp.*)

Kino (vācu Kino – Kinematograph 1. kinomāksla, 2. kinematogrāfija ,3. Kinoteātris. 4. kinofilmas izrāde; arī kinofilma.
(Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 354.lpp.)

Kinostudija – kinofilmu ražošanas uzņēmums; celtnē vai celtnu komplekss, kur atrodas, šāds uzņēmums.
(Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 355.lpp.)

Kinokamera – aparāts kinofilmu uzņemšanai.
(Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 354.lpp.)

Komikss (ang. comics) – zīmējumu sērija, kurā attēlots (bieži vien komiski) kāda piedzīvojumiem bagāta literāra darba saturs, katram zīmējumam parasti pievienojot īsus paskaidrojumus (dialogus, replikas); nereti komiksi pivēršas arī vēsturiskiem notikumiem, zinātniskām vai politiskām tēmām u. tml.
(Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 371.lpp.)

Masas – liels cilvēku kopums, skaits, plašas iedzīvotāju aprindas;
Masu (ģen.) – tāds, kas saistīts ar šādu cilvēku kopumu (piem. masu nemieri)
(Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 462.lpp.)

Masu kultūra: ir kultūra, kas saistīta ar plašam patēriņam domātu masveida produkciju. Tradicionāli masu kultūra jeb populārā kultūra (popkultūra) uzlūkota par mazāk vērtīgu nekā augstā kultūra, bet kopš 60. gadiem šis pretstatījums vairs nav tik stingrs. „Neintelektuālo” kultūras produkciju – tādu kā popmūzika un kino – uzņem nopietnāk, bet „intelektuālie” mākslas veidi – opera un daiļliteratūra – tiecas kļūt vieglāk saprotami un mazāk elitāri.

(Ideju vārdnīca. 1999., Rīga, Zvaigzne ABC, 659 lpp., 336.lpp.)

Jēdzienu "**masu kultūra**" kulturoloģijā lieto kopš 20. gadsimta 30. gadiem (aizsākumi 19. gadsimta otrajā pusē, kad radās, piemēram, radio ziepju operas). Masu kultūra pēc savas nozīmes kalpo nevis radošajam, bet rotaļīgajam cilvēkam. Tā labi pilda psihoterapeitiskās un sociālās funkcijas, saista ar elementāro vienkāršību, naivo reālismu, optimismu, kā arī ietver suģestijas un atrakcijas mehānismu.

<http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/metmat/kulturologija.pdf>

Oriģinalitāte – 1. pirmreizīgums; patstāvīgums (par ideju, tulkojumu u.tml.)
2.savdabīgums; īpatnība. (Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007.,Rīga, Jumava,542.lpp.)

Popārts: ir britu un amerikāņu 50. gadu vidus un 60. gadu mākslas virziens, kas veidojās kā reakcija uz abstraktās mākslas elitārismu. Popārta tēli nāca no reklāmām, komiksiem, filmām un televīzijas. Pirmie tā pārstāvji Lielbritānijā bija Ričards Hamiltons, Pīters Bleiks (dz.1932) un Eduardo Paolocio, Savienotajās Valstīs – Džaspers Džonss, Džims Dains, Andijs Vorhols, Rojs Lihtenšteins un Klāss Oldenburgs. Arsavu eklektismu, ironijas izjūtu un rotaļīgumu popārts palīdzēja gatavot ceļu 70. un 80. gadu postmodernismam.

Par popārtu šo mākslu nosauca britu kritiķis Lorenss Alovejs (dz.1926). Ričards Hamiltons 1957. gadā to raksturoja kā „populāru, īslaicīgu, vienreizēju, lētu, masveidīgu, jauneklīgu, asprātīgu, seksīgu, āķīgu, burvīgu un svarīgu nodarbi”. Bieži vien popārtisti izmantoja atkārtotošos tēlus un „citātus” no citu mākslinieku darbiem. (*Ideju vārdnīca. 1999., Rīga, Zvaigzne ABC, 659 lpp., 424.lpp.*)

Radio (ang. radio, fr. radio) – 1. elektromagnētisko viļņu (radioviļņu) raidīšana un uztveršana; 2. radioviļņu raidītājs vai uztvērējs; radiouztvērējs. 3. radiocentrs, radiosatacija. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 651.lpp.*)

Radiocentrs – iekārtu un tehnisko līdzekļu komplekss, radiosakaru vai radiofonijas realizēšanai; arī attiecīgā iestāde. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 650.lpp.*)

Radiola – radiouztvērējs ar skaņuplašu atskaņotāju. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 651.lpp.*)

Seriāls (ang. serial)- 1. vienveidīgu vai kopīgu pazīmi saistītu parādību, darbību u. tml. virkne. 2. daudzsēriju (parasti televīzijas) filma.

Sērija –viena no garas kinofilmas daļām. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 713.lpp.*)

Telegrāfs (fr.telegraphe) – elektrosakaru sistēma telegrammu noraidīšanai un uztveršanai; sakaru iestāde, kur pieņem un pārraida telegrammas. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 781.lpp.*)

Tradīcija (lat. traditio nodošana tālāk) – uzskats darbība, rituāls u tml., kurš noteiktā cilvēku kopumā pāriet no paaudzes paaudzē. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 799.lpp.*)

Tradicionāls (fr. traditionnel) – tāds, kura pamatā ir tradīcija; tāds, kas noteiktā cilvēku kopumā pastāv samērā ilgu laiku un pāriet no paaudzes paaudzē. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 799.lpp.*)

Urbanizācija (fr. urbanisation – urbaniser – piešķirt pilsētas raksturu; iekļaut pilsētas robežās) – rūpniecības un iedzīvotāju koncentrēšanās lielās pilsētās; tas, ka migrācijas dēļ palielinās pilsētas un to tuvumā dzīvojošo iedzīvotāju īpatsvars un samazinās ar lauksaimniecību saistīto iedzīvotāju skaits. (*Svešvārdu vārdnīca. 3.izdevums. 2007., Rīga, Jumava, 819.lpp.*)